

شهید آیت‌الله سیدمصطفی خمینی، روحانیان راستین را «روحانی کامل» می‌دانست و در این زمینه چنین می‌نوشت: «اصولاً مردان روحانی باید با تمام قوا روحانی باشند، روحانی تربیت شوند و از ابتدا در فکر دیگران به سر برند و از اساس، از محبت دنیا که رأس همه خطیئه‌هاست، به‌طور همه‌جانبه و کلی تجنب کنند.»

مرجع و ولی فقیه حرکت و نهضت کنند. او در آزمون تاریخ دریافته بود، در هرگونه حرکت سیاسی و مبارزه با طاغوتیان و زورمداران، بدون برخورداری از رهبری یا حمایت مرجع تقلید و ولی فقیه زمان، آن مبارزه راه به جایی نمی‌برد.» (نهضت امام خمینی، دفتر پنجم، ص۵)

نکات پیش‌گفته تنها گوشه‌ای از صدها سند و نکات ناب گفته‌نشده بود که در دفتر پنجم از کتاب نهضت امام خمینی ثبت شده است. بی‌شک مطالعه این اثر فاخر اطلاعاتی جامع‌تر و بیشتر در شناخت مجتهد شهید، آیت‌الله سیدمصطفی خمینی به مخاطب ارائه خواهد داد.

اخلاقی حرکت کنند، می‌توان به آینده‌ای امیدوار بود. وی، «عملیاتی‌سازی اخلاق»، « ایجاد صفوف مستحکم و شبکه‌ای از نخبگان اخلاق‌باور» و «داشتن گفتمان فعال و تهاجمی» را سه راهبرد عملی برای متفکران و رهبران دینی در مواجهه با بحران‌های اخلاقی دانست.

دبیر علمی همایش اخلاق تطبیقی اعلام کرد:

• **رونمایی از ۱۸ اثر مشترک با مشارکت ۲۵ کشور**

حجت‌الاسلام محمد صحاف کاشانی، دبیر علمی همایش و مدیر مؤسسه بین‌المللی گفت‌وگوی اسلام و مسیحیت نیز، در این مراسم با بیان اینکه برای زنده‌تر و ماندگارتر کردن این تعاملات و گفتگوها، تصمیم به مکتوب‌سازی نتایج گرفته شد. این تلاش منجر به رونمایی از ۱۸ اثر مشترک شد که حاصل کار صد اندیشمند از ۲۵ کشور از جمله ایران، آمریکا، روسیه و استرالیا است.

وی همچنین از همکاری چهار دین (اسلام، مسیحیت، هندوئیسم و بودیسم) در نگارش برخی از این آثار خبر داد و یادآور شد که این آثار جدید عمدتاً در کشور کانادا منتشر خواهند شد تا در دسترس عموم جهانیان قرارگیرند.

حجت‌الاسلام کاشانی گفت: این همایش در قالب بیش از سی نشست تخصصی در طی دو سال برگزار گردید و در تمام جلسات، حضور همزمان روحانی مسلمان و کشیش مسیحی، به معنای واقعی محقق‌کننده «گفت‌وگو» بوده است.

حجت‌الاسلام محمدرضا اسدی معاون آموزش مؤسسه امام خمینی ^(به:عربی)، کشیش گریگوری نرسیسیان سخنگوی شورای خلیفه‌گری ارمنه، یوسف محمود الصدیقی معاون مرکز گفت‌وگوهای ادیان دوحه، کشیش نیکیتا کوزننتسف رئیس دانشگاه الهیات ارتدوکس قازان روسیه، یوهان ارتل استاد دانشگاه کاتولیک و پژوهشگر حوزه گفت‌وگوی ادیان و .... هم در این همایش و کمیسیون‌هی مربوطه به بیان مطالب و دیدگاه‌های خود ثر موضوع همایش پرداختند.

مجتهد شهید سیدمصطفی خمینیرحمة الله علیه و ضرورت تحول در حوزه‌های علمیه

به قلم محمد ملائی

اکنون در چهل و هشتمین سالگرد شهادت آیت‌الله سیدمصطفی خمینی ^(رحمة الله علیه) فرصت مناسبی است برای بازخوانی حیات علمی، معنوی و سیاسی آن علامه شهید. شخصیتی که نقش بی‌بدیل و برجسته او پشت غبار غفلت یا بایکوت[تحریم] کمتر شناخته شده است. شخصیتی که شهادتش موجب تحرّکی دوباره در جریان انقلاب اسلامی ایران بود و به پیروزی نهایی ملت ایران به رهبری امام خمینی ^(رحمة الله علیه) ختم شد.

• آسیب‌های حوزه علمیه

در عصر نهضت امام خمینی ^(رحمة الله علیه)

یکی از مهم‌ترین محورها در بازخوانی دیدگاه‌های آیت‌الله شهید سیدمصطفی خمینی، نگاه ویژه ایشان به آسیب‌های حوزه علمیه در عصر نهضت امام خمینی است.

آیت‌الله شهید سیدمصطفی خمینی ^(رحمة الله علیه) با ضمیری بیدار و نگاهی عمیق آفاّتی را که گریبان‌گیر حوزه علمیه در آن زمان بود، شناسایی کرده و نسبت به آن واکنشی صریح و متین می‌داد. ایشان از تلاش‌های برخی افراد برای مرجع‌سازی و مطرح‌ساختن خود به‌عنوان مرجع تقلید انتقاد می‌کرد. ایشان در این زمینه می‌نویسد:

«در همین سال که ۱۳۸۸قمری (۱۳۴۷ش) است، قریب به پنجاه رساله عملیه دست مردم است. گاه شده است که به‌خاطر تغییراتی در چاپ (حسب‌المعمول می‌شود) رساله را به آب ریختند و بعداً باز از نو چاپ زدند.» (نهضت امام خمینی، دفتر پنجم، ص۲۰۶)

• خطر نفوذ و روحانی‌نماها

ایشان در خصوص خطر نفوذ در حوزه‌های علمیه می‌نویسد:

«در سنوات اخیر که اختلافات شدیدی بین روحانیت و حکومت ایران رخ داد تا آن‌جا که حادثه ۱۵خرداد اتفاق افتاد و مردم کشور به‌خاطر دفاع از روحانیت و گرفتاری پدم قیام کردند و چندین هزار نفر به‌گفته معروف کشته شده و زیر تانک

فائدمقام مدیر حوزه علمیه قم

ارتقای کیفیت و استاندارد مدارس علمیه قم در اولویت است

حجت‌الاسلام و المسلمین حمید ملکی در جلسه هم‌اندیشی مدیران مدارس علمیه قم، بر ارتقای کیفیت آموزشی، انسجام مدیریتی و رفع مشکلات مدارس تأکید کرد و گفت: سال تحصیلی جدید باید سال پیشرفت، رشد و

تحقق اهداف علمی و اخلاقی باشد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، جلسه هم‌اندیشی مدیران مدارس علمیه قم، با حضور حجت‌الاسلام والمسلمین حمید ملکی، در سالن جلسات حضرت امیرالمؤمنین ^(علیه السلام) مدرسه عالی دارالشفای قم برگزار شد. حجت‌الاسلام والمسلمین ملکی، به اهمیت توجه به تفاوت‌های مدارس در مناطق مختلف کشور پرداخت و اظهار کرد: در شهرهایی مانند تهران، امکانات بیشتری در اختیار مدارس است و توقعات نیز بالاتر است؛ اما در شهرهای کوچک‌تر وضعیت متفاوت است. به‌همین دلیل ضروری است با تجمع مدارس و مدیریت صحیح، کیفیت آموزشی در تمام مناطق به سطح مناسب برسد و هیچ مدرسه‌ای در سطح معمولی باقی نماند.

قائم‌مقام مدیر حوزه علمیه قم، با اشاره به جلسات قبلی با مدیران و راهکارهای عملی، بیان کرد: ما با مدیران مدارس بزرگ و کوچک بحث کرده‌ایم و تلاش می‌کنیم همه مدارس از لحاظ آموزشی و مدیریتی، به سطح عالی برسند. برنامه‌های ارتقای آموزش، اخلاق، نشاط و ... باید تقویت شوند تا طلبه‌ها در محیطی امن، اخلاق‌مدار و فعال رشد کنند.

حجت‌الاسلام و المسلمین ملکی در ادامه افزود: در سال جاری همه تلاش‌ها باید بر حضور فعال طلبه‌ها در برنامه‌های آموزشی، اخلاقی متمرکز باشد و کار گروهی میان مدارس باید تقویت شود؛ همچنین توجه ویژه‌ای به مدارس معتبر صورت خواهد گرفت و مدارس معمولی باید به سطح عالی ارتقا یابند.

وی تأکید کرد: مدیران مدارس باید با هم‌فکری و ارائه راهکارهای عملی، به رفع آسیب‌ها، افزایش فرصت‌ها و ارتقای کیفیت آموزشی کمک کنند. حوزه‌های علمیه نیز همواره همراه و پشتیبان مدیران و طلبه‌ها خواهد بود تا اهداف سال تحصیلی جدید محقق شود.

وی با درخواست از مدیران برای طرح تمامی مشکلات و پیشنهادهای خود، اظهار کرد: اگر در مسیر اجرای برنامه‌ها مشکلی وجود دارد، حتماً آن را بیان کنید تا بررسی شود و برنامه‌ها به‌نحو مطلوب اجرایی شوند. این همکاری و شفافیت باعث می‌شود، مدارس در سطح عالی، استاندارد و درخشان باشند.

دومین همایش بین‌المللی مطالعات تطبیقی

اخلاق در اسلام و مسیحیت، با سخنرانی حجج‌الاسلام والمسلمین، واعظی رئیس دفتر تبلیغات اسلامی، نجف لکزایی رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، محمدتقی سبحانی رئیس قطب تعمیق ایمان و باورهای دینی دفتر تبلیغات و اندשמندانی از خارج کشور، پنج‌شنبه ۲۴مهرماه در سالن شیخ طوسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم برگزار شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین واعظی، رئیس دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، در آیین اختتامیه دومین همایش بین‌المللی مطالعات تطبیقی اخلاق در اسلام و مسیحیت، به تبیین نقش آموزه‌های قرآنی در مدیریت تفاوت‌ها و تقویت وحدت میان پیروان ادیان الهی پرداخت و از دست‌اندرکاران، بر اهمیت انتشار نتایج علمی همایش برای جامعه نخبگانی تأکید کرد.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی از برگزارکنندگان و تمامی شرکت‌کنندگان در این همایش بین‌المللی که به موضوع حساس و محوری "اخلاق تطبیقی" پرداخته‌اند، تقدیر کرد و اهمیت این‌گونه نشست‌ها را در دنیایی که مرزهای فرهنگی و دینی تحت فشارهای متعدد قرار دارند، دوچندان دانست.

وی با تأکید بر اهمیت انتشار نتایج علمی این‌گونه همایش‌ها، در ادامه به چالش‌های درونی و بیرونی دین اشاره کرد و گفت: چالش‌های بیرونی عمدتاً ناشی از دشمنی‌های نظام‌مند، تبلیغات منفی، و تلاش برای حذف فیزیکی یا فرهنگی پیروان ادیان هستند. این تهدیدها آشکار بوده و موجب ایجاد همبستگی درونی در جوامع دینی می‌شوند. اما چالش‌های درونی شامل انحرافات فکری، تفسیرهای ناروا، قدرت‌طلبی‌های درون‌دینی، و سوءتفاهم‌های ناشی از محدودیت‌های فهم بشری است که این چالش درونی بسیار سهمگین‌تر و گسترده‌تر از چالش‌های بیرونی است.

در آیین اختتامیه دومین همایش بین‌المللی مطالعات تطبیقی اخلاق در اسلام و مسیحیت عنوان شد

گفت‌وگوی ادیان بر پایه عقلانیت، محبت و مشترکات بنا شود

کرد و گفت: آموزه‌های قرآن و سنت پیامبر ^(صلی الله علیه و آله و سلم) راهبرد روشنی برای تمرکز بر مشترکات اعتقادی و اخلاقی ارائه می‌دهند و چارچوبی برای تعامل سازنده فراهم می‌سازند.

رئیس دفتر تبلیغات اسلامی هدف از برگزاری این همایش‌های تخصصی و بین‌المللی را، گسترش گفت‌وگوی عقلانی و محبت‌آمیز میان پیروان ادیان الهی دانست و افزود، امید آن است که تلاش‌های مشترک در حوزه اخلاق تطبیقی بتواند صدای اخلاق متعالی و معنویت اصیل را به یک مطالبه جهانی تبدیل کند و زمینه‌ساز صلح پایدار باشد.

• ضرورت ورود اخلاق به چرخه حکمرانی جهانی، منطقه‌ای و ملی

حجت‌الاسلام والمسلمین نجف لکزایی رئیس